135 [Université]

PETRI HARDIVILERII PARISINI, ACADEMIÆ RECTORIS,

ACTIO PRO ACADEMIA ADVERSVS *Presbyteros & ſcholaſticos Collegij Claromontani,*

HABITA IN SENATV PARISIENSI

Anno Domini 1611. die 2. Decembris.

PARISIIS,
Apud IOANNEM PETIT-PAS, via Iacobæa, ſub ſcuto Venetiarum.
M. DC. XII.
CVM LICENTIA.

Case
F
39
.326
1612 h

THE NEWBERRY LIBRARY

47-2035

ACTIO

PETRI HADIVILERII Pariſini, Rectoris Academiæ, pro Academia Pariſienſi.

QVOD hactenùs à Deo immortali coniunctis & conſentientibus votis ſinceriores Gallorum animi petierunt, id veſtro tandem ſingulari beneficio conceſſum nobis eſt (Iudices) vt Academia Pariſienſis vel temporum varijs caſibus afflicta, vel maleficis aduerſariorum artibus debilitata coram ampliſſimo & integerrimo totius terrarum orbis conſilio ſiſtat ſe, & in hoc celeberrimo iuſtitiæ ac veritatis theatro cauſam ediſſerat ſuam, in quo veritati magnus, fuco, inſidiis, verſipellibus ingeniis nullus locus relinquitur.

Ecce igitur Academiarum omnium princeps, & regina, Regum Chriſtianiſſ. chariſſima ſoboles, prodit ad ſacrum tri-

bunal veſtræ dignitatis, non iam ſuâ amplitudine venerabilis, non natiuâ pulchritudine ſpectabilis, non vegeto illo ſuccique pleno corpore, non vberibus lacteo quodam ἐυτυχίας fonte manantibus, non flammeis illis ac flagrantibus oculis, quibus omnium gentium animos diuinis incendebat ardoribus, ſed nuda, mœrens, abiecta, in ſitu & ſquallore vitam trahens, miſeriȩ & conditionis ſuæ pudôre ſuffuſa, longam poſt ſenatorum turbam ducens, & paucis eorum fulta ceruicibus vnicum in vobis ſuæ ſortis ac fortunæ præſidium quærit, vos velut genios huius imperij, & literarum deos tutelares madentibus oculis intuetur, obſecrat, obteſtatur, quorum ſalutari manu niſi è cœno ſordibus extrahatur, quorum ſententiis, velut benignioribus oraculis niſi morbi per eius viſcera ſȩuientes reprimantur, non eſt quod aliud in tantâ rerum acerbitate doloris lenimentum quærat, aut in tantis tamque atrocibus malis ſolatium expectet, quam quod ſaltem nouiſſimas eius voces Senatus ampliſſimus audiet, extremos ſpiritus ore ſuo excipiet, & ipſa in veſtro ſinu innocentem, & Gallici candoris perpe-

tuò retinentem animam exhalabit.

Diſertiſſimus aduerſariorum patronus in ipſo limine inſtitutæ actionis meminit eius contentionis cui inter Aiacem & Vlyſſem Achillis arma occaſionem præbuerant, vnde ſtatim mihi in mentem venit, poſſe ab Academiâ aduerſus ordinem Ieſuitarum, quod ab Aiace aduerſus Vlyſſem, vſurpari.

Ipſe tulit pretium iam nunc certaminis huius,
Quod cum victus erit mecum certaſſe feretur.

Quis enim non videat vel hinc maximè Academiam commoueri quod regiâ ſtirpe, & natalium ſplendôre illuſtris, de fortunâ ſuâ diſceptare cogatur cum ijs qui vel è tenebris ruſticorum prædiorum, vel ex vltimis Hiſpaniarum oris emerſerunt, quique cum victi fuerint, abundè ſibi ſatisfactum putabunt, quod Academiarum omnium principem in hoc certamen venire coegerint?

Sed ne in hoc periculoſo, & ancipiti cõflictu aduerſariorum infames ambitus, varii ac multiplices verſutiarum nodi, & nobis primum inuiſæ & inuſitatæ captiones Academicorum animos repentino metu, velut quodam turbine percellerent, ecce, veſtro-ne dicam (Iudices)

an diuino conſilio, datus is eſt, & conſtitutus rei Academicæ Patronus, qui vndique oculatus, imo oculeus totus clariſſimè videat in illis latebris, ac receſſibus, qui non enſe vt Alexander, ſed linguâ ſoluat intricatiores quoſque nodos, qui facem eloquentiæ præferens Gallorum animos deducat per auia, prærupta, ſinus, anfractus Ieſuiticæ ſocietatis, quo ſtante, quo loquente, quo ſuperſtite non poſſit non ſtare, non exaudiri, non integra illibataque remanere ſinceritas, amplitudo, dignitas Academiæ Pariſienſis.

Quidni tali Patrono glorietur & exultet Academia, cui notæ ſunt ac familiares ipſius Themidis ac iuſtitiæ voces, cui velut certiſſimo oraculorum ſuorum interpreti Aſtrea ſe totam explicat, cui mundum omnem ſuum grauioribus ſenatuſconſultis, Principum reſcriptis, reſponſis prudentum, & aliis iuris partibus, velut gemmis exquiſitioribus nitentem recludit, cui Themidis comites Suada, Gratiæ, lepôres certatim coronas nectere, trophæa erigere, monimenta extruere, quem denique Minerua genuiſſe, muſæ educaſſe, elegantiæ, veneres ſuis manibus

adornaſſe videntur. Quam purè, quam ſincerè, quam candidè veritatem expreſſit non peregrinis aut aſcititiis adumbratam coloribus, ſed ſuâ, câque verè diuinâ pulchritudine exurgentem, cuius nunc in omnium qui hunc audierunt, mentibus adeò expreſſam imaginem intueri mihi videor, vt neminem in hac incredibili hominum frequentiâ credam reperiri, quin quæcumque dixit, non modo tanquam ipſius veritatis ore prolata excipiat, ſed etiam eius modeſtiæ ſingulari tribuat, quod non plura retexerit aut reuelarit.

Ego vero, Iudices, qui ſic aggredior ad dicendum, vt pietatis potius quam defenſionis, querelæ quam eloquentię, doloris quam ingenii partes à me ſuſceptas intelligam, illud præſertim in hac cauſâ moleſtiſſimum eſſe ſentio, quod hodiernum certamen non inter homines modò, ſed inter literatos, non inter literatos, ſed etiam inter Chriſtianos, imò inter reipub. Chriſtianæ celeberrimas Societates excitetur, & hinc fortaſſe fautores hæreticæ prauitatis, qui tanquam callidiſſimi aucupes ad animarum perniciem perpetuas agunt excubias, aliquam plebeculæ, & imperitæ multitudi-

nis decipiendæ occaſionem arrepturi videantur. Sed eò adacti ſumus importunitate aduerſariorum, qui toties moniti vt cœptis deſiſterent, toties obiurgati vt ambitioni ſuæ modum facerent, toties à noſtris aris, ſociſque depulſi, ſeſe nunquam continere potuerunt, ſed vel cum hoc Chriſtianæ charitatis diſpendio, in aliena iura, prædia, poſſeſſiones irrumpere quam ſuæ cupiditati frænum imponere maluerunt.

In quo cum multa indigna ſunt, tum vel hoc prorſus non ferendum, quod iam non per ſe, non per emiſſarios ſuos, non per homines vel à Muſis auerſos, vel à reipub. Gallicanę incolumitate alienos, ſed per vos (ęquiſſ. Iudices,) per vos nobis, per Academię tutores Academicis periculum inferre conantur, & quos hactenus occultis conſiliis, & concinnatis artibus ac dolis extinguere non potuerunt, hos veſtrâ authoritate, veſtris ſententiis & iudiciorum religione opreſſuros ſe arbitrantur.

Et quia inter cæteras ſuę poſtulationis cauſas Academię vaſtitatem, ordinem noſtrorum ἀταξίαν, nimiam iuuenilis ętatis licentiam, velut quoſdam corporis

Academici morbos obiecerunt, quibus curandis, nec iuſſa Regię maieſtatis, nec pondus veſtrę authoritatis par ſit, ſed ſola eorum ſocietas cœlitùs in eum finem demiſſa videatur, ego vel hinc maximè contendam non requiri tam reuerendorũ Patrum nimis obſequioſas manus, quod Academiæ vitam periclitari, & in magno diſcrimine conſtitutam eſſe videamus.

Quis enim eos Academiæ laboranti medicos adhibeat, quibus conſtat innatum eſſe cuiuſlibet alterius ſocietatis contemptum, quorum conſiliis & artibus tantam morborum cohortem noſtris incubuiſſe terris compertum eſt, quos Academiam iacentem, & vt ſperant, morituram circunſtare videmus, vel vt importunos hęredipetas qui etiam nondùm morte comploratâ, funeris tamẽ arbitria petant, vel vt coruos prędæ inhiantes, qui non niſi iniectâ in os offâ recedant.

Hanc eorum mentem & reconditos ſenſus licet ex eorum ſermonibus tenere, & omnium oculis ſubiicere poſſimus, tamen ex ipſa temporum conditione, & tam Ieſuiticę, quam Academię ſocietatis fortunâ, non eorum modo conſilia,

ſed conſiliorum euenta colligemus,& ad primos malorum noſtrorum fontes digitum intendemus.

Prima Ieſuitici cœtus incunabula nihil moror quibus quantum acceſſit, tantum Academię deceſſit: ſed hæc vel leuiuſcula erant, vel certè non tanta, vt Academiæ amplitudinem, muſarum politiorum elegantiam, virorum omni doctrinæ genere cumulatiſſimorum induſtriam retardare, aut infringere poſſent, vne verbo, hæc nubecula ad ſolem Academiæ Pariſienſis exigua, vel potius nulla. Venio ad cruentum, & lethale vulnus, quod ſanctiſſimi, & regularum ſuarum tenaciſſimi patres, nobis nihil tale cogitantibus inflixerunt.

Academia bellorum ciuilium procellis iactata ex communi naufragio, ſed non ſine rerum ſuarum iacturâ vix emerſerat, & nihil aliud quam pictam naufragij tabellam in pectore ſuo præferens errantes muſas ac penè diſſipatas ad hoc natale ſolum, & gentilitias ædes reuocabat, cum ſagaciſſimi patres animaduerterunt conuulſos eius neruos,fractaſque vires non ſine peculiari regiæ cuiuſdam munificentiæ affluxu poſſe repararı

rari, & tamen Academicos carere ſtipendiis, quibus velut neruis tota humanæ virtutis, ingenii, induſtrię compages mouetur, flectitur, agitatur; & ecce Regem Chriſtianiſſimum adeunt ſupplices, petuntque vt quod pacis ac publicæ tranquillitatis bonũ vbertate ſuã omnes omnium ordinum homines recreabat, paruulum illum gregem tantæ dulcedinis guttulâ reſpergeret, vt qui bonorum omnium fontes ſparſis hinc inde riuis paſſim oberrabant, etiam eruditionis & doctrinæ quæ tũc aruerat, puriores aquas effunderent: adeſſę ſibi animum non tam nomine, quam re, affectu, ſtudio verè Gallicanum, & ad regiæ maieſtatis obſequium omnino præſentem, promptum, expeditum, vnica prę cæteris floribus ſibi lilia cordi: omnes ſuos conatus, cogitationeſque dirigi ad communę reipublicę bonũ, ad regis inuictiſſ. ἀποθέωσιν, & in vſum, ac ſplendorem pietatis, Muſarum, & omnis literaturæ politioris.

Literas eſſe ornamentum reip. præſidium imperii, ſolem & oculum regni: non debere ſolam Lutetiam (mecum quæſo animaduertite, Iudices) frui literarum beneficio, & iuuentutis inſtituendę bono-

gaudere, diffundendum illud eſſe per varios ac multiplices huius regni tractus, ciuitates, prouincias: bonum quò communius, eo melius.

Rex optimus & magnificentiſſimus clementiæ ſuæ mollioribus vlnis eos excipit, fouet ſuo ſinu & pectore, eoſque tũ Flexiæ per ſe, tum in aliis regni partibus per ſubditos ſuos ſtipendiis ditat ampliſſimis, quibus velut armis ac telis validioribus inſtructi, regio nomine, velut numine tecti Academiam inermem, omni pręſidio deſtitutam adoriri, & grandiore tubâ ſuum illud adeò quæſtuoſum Gratis perſonando, iuuentutem ad hoc literaturę melioris emporium concurrentem abducunt, & miramur Academię vaſtitatem, ac ſolitudinem? miramur illum vitę literariæ fontem exſiccari præciſis vndequaque venis ac ductibus, quibus ſanguinẽ, & ſpiritum accipiebat? Et his Academiæ ſalutẽ cõmittemus? hos velut medicos aduocabimus, quorũ opera in eas deductã anguſtias vidimus, vt iam protenſis ad captandã hæreditatẽ manibus vndique ad eiuſdẽ funus conuolarent, & ſpirãtibus adhuc atque palpitantibus præcordiis, buſti reliquias animo, votis, cogitatione deuorarẽt.

Sed eos tunc ſua longè fefellit expecta-tio, factum enim eſt, vt totum laborantis Academię corpus circumfuſis eorum gregibus obſeſsũ vires collegerit ſuas, adeout quemadmodum roſæ alliorum vicinia fragrantius olent, frigore obſeſſus ignis magis ac magis inardeſcit, ſic Academia quidquid natiui ad vitam ſuam caloris, quidquid virium ſupererat, repentè cogeret, & ad eius præcordia contra peſtilentem huius ſyderis influxum præmunienda confluxerint, & conuolarint veræ ac non fucatę pietatis & doctrinæ Academici, ac denique cor ipſum miſeræ ac moribundæ parentis auro purioris & defæcatioris doctrinæ refecerint.

Ecce igitur reſpirauit Academia, & ex eo conflictu, ſalua & incolumis erepta,

Coruos deluſit hiantes.

Quod vbi ſenſere Claromontani patres, ad alias artes extemplò confugiunt, noua ineunt, vel vetera potius exercent conſilia, multos amicitiâ cõprehendunt, tuentur obſequio, naturã ſuam verſant ad tempus, atque huc & illuc torquent & flectũt, vagãtur per Pariſiorũ domos & familias, cruſtis & pomis venantur rudiuſculas

mentes, alias promiſſis, blanditiis alias, ſpe & expectatione plurimas detinent. Immò & per nos nobis perniciem creant, ac leuiuſculos quoſdam homines, qui in ipſis Academię viſceribus alebantur, eiuſque ſanguine ſaginabantur, priuatâ benignitate prolectant, per quos Academiæ pectus Ieſuitarum pateret ictibus, & eorum dogmatis multiplici ambiguitate ferientibus vt gladiis ancipitibus, diſſecandum proderetur; per quos eius ſacraria recluderentur, vbi regnare, vbi dominari, vbi ſui gregis domicilia ſtatuere poſſēt, vbi naſcentibus ad verum decus, & vitæ ciuilis cultum ingeniis ſpiritum præcludere, vbi Mineruam ipſam erepto clypeo, galeâ, ægide, & natiuo decore priuatam ſuis ornare manibus, ſuis coloribus pingere, & licet ſacram ac religioſam, tamen quaſi victimam publicæ libidinis, omniũ oculis adſpectandam, manibus attrectandam, & vulgi profanis pedibus proculcandam exponere.

Obtinent igitur à Rege optimo & piiſſimo diploma ſeu reſcriptum, quo in ipſo Academiæ Pariſienſis gremio publicè ſcholas aperiendi facultas concedatur. Cuius comprobationi dum inſiſtunt,

Academia non minùs modeſtè quam animoſè reluctatur, & per ampliſſimos Rectores, ſui iuris vindices & propugnatores acerrimos è iuſtitiæ & æquitatis fontibus lympidiores aquas hauſerunt, quæ hos ardores mitigare, has extinguere flammas, hos motus ſaltem ad tempus componere poſſent.

Interim Patres Ieſuitę, moræ impatientes, non ſine authoritatis veſtræ contẽptu, & Academię iniuriâ nobis videntibus, reclamantibus iuuentutem inſtituunt, idque (vt legi fraudem faciant) non per ſe, ſed per alios quoſdam magiſtellos, vel aliunde accitos, vel quaſi fungos noctis vnius ſpatio è fœcunditate ſoli Claromontani prorumpentes audacter exequuntur. Quid mirum, ſi Academia malorum quæ hactenùs perpeſſa eſt, grauitate fracta & debilitata, in priſtinos dolores recidere videatur? Ideoque licet in morbi grauiore paroxiſmo conſtituta, exhauſtis penè viribus, nunc non gemere tantùm, non lugere ſuam ſortem, ſed contrà vim, contrà fraudem exclamare, vociferari, Deum atque hominum fidem cogitur implorare.

Sed ecce, ad eius clamorem concurrunt illi ipſi Patres, qui eius vitæ inſidias

fecerant, velut egregii Chirones, & malorum omnium Auerrunci occultâ quadam arte, ſibique propriâ languentem Academiam excitaturi, & ad nouã ſuę lucis puritatem tandem aliquando reuocaturi. Quod beneficii genus, vt nobis conferre faciliùs poſſint, nihil aliud in votis habẽt, quam vt noſtro ſinu excipiantur, in eãdem nobiſcum ſocietatem coeant: profitentur ſe non vt dominos fundi, ſed vt colonos, imò vt ſeruos humiles in familiam noſtrã cooptari velle, omnibus modis, ſtrictiſſimis nodis obligari, inuiolabili ſacramento conſtringi, è quo aduerſus Academiæ vitam & dignitatem ſe nunquam poſſint expedire. Iiſdem legibus ac inſtitutis teneri, iiſdem nexibus vinciri volunt, atque adeò venalem (vt nos) ſcientiam obtrudere, & pecunias ſuis laboribus ac vigiliis partas in rem vſumque noſtrum conuertere.

O ſuaues ac melle illitas voces, ſed quas ſi quis ſapit, ipſo felle reperiat amariores! An putatis (ô boni patres) panẽ illũ quem nobis ſiniſtrâ manu porrigitis, ſolum nobis conſpicuum eſſe, lapidem verò, quem dextrâ abſconditis, noſtrorum aciem oculorum effugere? Quid adhuc dolos

nectitis? quid? tot,tamque varios vultus induere, tot perſonas aſſumere nondum ceſſabits? Quid in reipublicæ ſole conſtituti, tot colorum ſpecies ſpectantium oculis, (præter niueum, & Gallis inſitum animi candorem), exhibetis? Acutior nobis eſt oculus prudentiæ & ſagacitatis, & catena ſolidior iuſtitiæ, qua verſatiles & in omnem formam mutabiles Proteos retinere, & propriâ tandem formâ conſpiciendos exhibere poſſimus. Vtinam (Iudices) (ex animo dico) vtinam eos non modo velut ſocios admittere, ſed etiam vt fratres complecti, vt patres venerari liceret! Sed magnos hic campus montes habet; ſed fieri id non poſſe teſtantur & euincunt tot vrbes quas regunt ad nutum, tot prouinciæ quas poſſident, tot Academiæ quæ in ſuis ſepultæ cineribus iacent, & ex quarum ruinis rerum ſuarum inſanas ſubſtructiones erexerunt. Hæ tacitis quibuſdam & occultis motibus Academiam Pariſienſem agitant, monentque vt ſororum ſuarum periculo ſapiat: atque vt eas antiquitate, amplitudine, dignitate, ſic vigilantiâ, ſagacitate, conſtantiâ, ſuperet, proximaque, ac penè inſtantia ſibi pericula non modo cautè prudenterque

præuideat, ſed etiam fortiter, & glorioſè depellat. Monent eorum ſocietatem ſimilem eſſe pennis Aquilarum quæ ſenſim eas atterunt, cum quibus incluſæ ac reconditæ ſunt, vel fluuiis qui inſulas complecti, iiſque adblandiri videntur, eas tamen paulatim comminuunt & peredunt.

Verum quid earum voces ac monita deſideramus; quid in externa cæterarum Academiarum diſcrimina inquirimus? iam intus eſt periculum, æſtuat morbus in præcordiis, & ipſi Academiæ hoſtes, prætextu pharmacorum illius venas meliori ſanguine exhauſtas venenatis exotericorum dogmatum poculis inficiunt: atque dum gratis Ambroſiam ſuam, ſuum Nectar & cœleſtes illas dapes Academicis languentibus apponere ſe iactant, ecce ô ſcelus Academiam præfocant, linguam pręſcindunt ne loqui, oculos eruunt, ne eorum fraudes poſſit intueri, iugulum petunt, ipſum caput aggrediuntur, Sorbonam tentant, laceſſunt: quę niſi eorum humores noxios ſtatim excreuiſſet, totum Academię corpus periculoſiſſimo lethargiæ morbo tentatum, afflictum, proſtratum miſerrimè iaceret. Societatem Ieſu Chriſtianæ humilitatis & vitæ

Apoſtolicæ

Apoſtolicæ clariſſimum exemplar adeò exceſſiſſe omnes humanitatis &officij terminos, vt Sorbonam, arcem religionis, Eccleſiæ Romanæ propugnaculum, Gallicanæ præſidium, decus, ornamẽtum criminibus atrociſſimis impetere auſa fuerit, & ſimplicitatem Sorbonicam impudentiæ, doctrinam ignorãtię, ſagacitatem imprudentiæ coarguere! O tempora! ô mores! Sinceritatem, ac pietatem Sorbonicorum in opprobrium Catholicæ religionis, & in hæreticorum triumphum impunè conuertere, & vbique proclamare, typis etiam mandare pro Sorbonâ, pro Academiâ Pariſienſi Carentoni, Rupellæ, & in cæteris hæreſeω̃n gurguſtiolis preces ad Deum & orationes effundi! ô nefas! ô portentum! Quaſi alibi quam in caſtris Sorbonicis ſtet legio illa fulminans non Aurelii Imperatoris, ſed Romani Põtificis, quæ cœleſtes verbi diuini flammas & rotæ ſuæ fulmina per vniuerſum terrarum orbem eiaculetur, que aduerſariorum tela Eccleſiæ iugulis intenta vel ſtatim eripiat, vel ex ipſis hæreticorum manibus extorqueat, quæ faces ad Catholicæ veritatis incendium iactatas proferat, extinguat, quaſi alij ſint quam Sor-

bonici qui in illâ munitiſſimâ diui Apoſtolorum Principis naui regendâ potiſſimùm laborent, qui nauiculam Caluiniſtarum micantibus illis diuini tonitrui flammis incendere, qui Caluinum à gubernaculo, Bezam à prorâ, àmalo Mornæum, à funibus Molinęum deturbare, & gregariam hæreticulorum velut pyratarum turbam vndis & fluctibus obruere, & ereptis eorum remis, armìſque in profundiſſimum confuſionis pelagus deiicere valeant? Hos tamen ſanctiſſimi & modeſtiſſimi Patres, intra quorum pannos publicæ vtilitatis amor incredibilis exæſtuat, re, voce, ſcriptis publicè contemnunt, ex eorum infamiâ famam venantur; & hæc nos Catholici patiemur, Galli tolerabimus, Academici ſilebimus? Si Catholici, vbi noſter in eccleſiam ardor animi? Si Galli, vbi noſtra in patriam pietas & fides? Si Academici, vbi tot immunitatum, priuilegiorum, & acceptorum à Regibus Chriſtianiſſ. beneficiorum recordatio?

Specioſum Societatis nomen, & boni publici pondus ac momentum ſonat in eorum verbis: hunc finem & ſcopum ſi propoſitum habent, licet ſubditis iu-

gum excutere, licet ſenatus conſultis & regiis etiam reſcriptis illudere, licet imperitę multitudinis oculos eludere, licet veteres Academias peruertere, licet de Patribus miracula comminiſci, licet paſſim martyres conſcribere, licet Sorbonica decreta non habere ludibrio tantùm, ſed contumeliis proſequi, licet denique omnia peſſundare, vt tandem ſola Ieſuitarum ſecta totum orbẽ dogmatum ſuorum facibus incendens, omnes etiam vitiorum ſpinas, vepres, & noxios deterioris doctrinæ ſuccos exurat.

Et hoc tandem eſt, quod heſternâ die, os Themidis, fori delitiæ, Martillerius ex Oſorio recenſebat, inclinante & in ſenium vergente mundo naſcituram noui cuiuſdam, & cæteris inuſitati nominis Societatem, quę tumidis magiſteriis ſilentium imponeret, ad cuius vt ad Solis exortum cæteri hominum iure ſociatorum cœtus, quaſi minora & ſpurio quodam lumine lucentia ſydera mortalium oculis eriperentur.

Id ſe per vniuerſum penè orbem Chriſtianum iam aſſecutos gloriantur, & certè præclariora quæque ac melioris notę ingenia ſuis vndequaque ſedibus

expulerunt, paſſim erumpentes naſcentis induſtriæ gemmas velut peſtilenti quodam turbine afflatas aduſſerunt, omnem literatis, qua emergere, ac ſeſe proferre poſſent, viam præcluſerunt: vna reſtabat Academia Pariſienſis, ad quam velut ad portum confugerent, ibique ſuæ virtutis ac eruditionis copiam facerent: & quia aduerſariis ſuis ſcopulus eſt in quem quo vehementius irrumpunt, eò miſerius franguntur, idcirco ad eius interitum omnes adhibent machinas, & in ſummo beneficii loco reponunt; ſi ſpecie Societatis ineundæ, & noſtræ ſalutis, atque conſeruationis nomine, labores noſtros, vigilias, conatus, omnibus inuidiæ turbinibus exponant: ſi hanc Academiarum Principem ad limen Claromontanæ domus, vt vile mendicabulum proſtare, & alumnorum ſuorum præmia ab eorum gazophylacio turpiter expectare coëgerint.

O miſeram! ô flebilem Academiam, quæ olim gentes omnes tuæ fœcunditatis admiratione complebas, tuæ amplitudinis veneratione detinebas, tuæ authoritatis, doctrinæ, virtutis ſtupore defigebas: ſi nunc non temporis, non fortunæ, non fa-

ti, ſed huius ſocietatis ludus, fabula, ludibrium orbe toto agnoſcaris! An hoc, ô Iudices, ô Galli, ô Pariſini videre, pati, promouere poteſtis.

Si literarum ſplendor reſtituendus, reſtituatur, ſed ſine maculâ noſtri nominis: ſi Muſarum vita & dignitas reparanda, reparetur, ſed ſine Gallorum dedecore, au detrimento. Gaudete, Iudices, hoc laudis & gloriæ titulo: hoc vobis, ô Pariſini, ergà patriam veſtram beneficium reſeruate. Nonne Academia veſtra ipsâ antiquitate commendabilis, tantâ tamque pręclara ordinum multitudine admirabilis, tam ſanctis, tamque religioſis ædibus frequens & celebrata, numeroſa virorum in omni doctrinæ genere conſummatiſſimorum prole fœcunda huic muneri poteſt facere ſatis? Vbi magnum illud vaſtumque ſcientiarum omnium flumen liberiùs excurrere, vbi ſuos peragere circuitus, vbi ſuas vndas voluere facilius, & vberiùs explicare poteſt, quàm in ampliori alueo Academiæ Pariſienſis, in quo viri abſolutiſſimi induſtrię ſuæ merces pretioſiſſimas vehere poſſunt, & per omnes orbis Chriſtiani partes cum ſummo reipublicæ Gal-

licanæ fructu abundè tranſmittere?

Quis immenſas humanæ cognitionis regiones, quis eloquentiæ purioris flumina perenni ac lympido rerum & verborum fluxu decurrentia, quis arcanos & infinitis per omnem naturæ vim riuulis diffuſos Philoſophię fontes, quis altum illud & nullis circūſcriptum littoribus Sapientiæ diuinioris Oceanum includat exiguis illis & anguſtioribus ſcholarum alueolis, quos limo lutoque refertos volutandis potiùs craſſis illis & Bœotum aêre natis mentibus quam humanę ſcientiarum ſiti reſtinguendæ nemo non iudicet eſſe comparatos?

Stamus nos Academici, ſtamus in procinctu non dolis, non ambitu, non verſutiis, ſed ingenio, doctrinâ, induſtriâ, virtute, animi candore cum reuerendis Patribus certaturi. Proferant ſe Ieſuiticæ ſocietatis lumina (niſi quæ Academiæ luce fulgeant) gigantes illi qui volumina voluminibus, vt montes montibus imponendo, cœlum ſapientiæ ſcandere ſe putant, & Deos Academię tutelares de ſolio ſuo deturbare: Erumpant ex antris ſuis generoſi illi leones, ſcintillantibus oculis, toto ore ac vultu imperium & audaciam

ſpirante : ſed, vt credo, gigantes Iouis Academici fulmina, leones Galli & Gallicanæ Academiæ cantum pertimeſcunt. Vtinam (Iudices) Ieſuitæ nudi cum nudis Academicis decernerent : at opibus, cenſu largiore beati, omnibus fortunę donis ac muneribus circumfluentes cum Academicis ſuo tantùm eoque tenuiore ſucco victitantibus, in ipſo ſuæ parentis ſinu contabeſcentibus committuntur ; quæ ſors certaminis iniquior, quę conditio durior eſſe poteſt ? pugnamus tamen fortiter, gnauiter, audenterque reſiſtimus; & me herclè ſi illi ſibi, & non nobis relinqueremur, citò res tota iucundum vobis, vtilem reipublicæ, litteris ſalutarem exitum ſortiretur.

Neque verò ſolius doctrinæ aut eruditionis ratio, ſed ipſius etiam reipublicæ ſalus, & Gallicani dignitas imperii, imò Regis Chriſtianiſſ. ſecuritas Gallicanæ iuuentutis informationem ſolius Academiæ fidei, & Academicorum ſedulitati permitti ac demandari poſtulat. Mœcenas Auguſtum monebat, vt iis erudienda iuuentus traderetur, qui imperium Romanum impensè adamarent. Illi ipſi gentium omnium victores Romani

Gallicam iuuentutem, in alto quędam ac pingui ſucceſſu curabant educari, vbi iuuenilibus animis Romani amorem Imperij ſenſim inſtillabant: & ſi quædam Gallicanæ libertatis ſemina tumeſcerent, vel erumperent, ea vel opprimebant ſtatim, vel radicitùs euellebant. Quibus ergo tutiùs mandetur inſtitutio Gallorum adoleſcentum, quam Academicis Pariſiẽſibus, qui eodem, quo tota Gallia, ſpiritu viuunt, ideòque tantum Academiæ vitam ſeruari deſiderant, vt ipſi in eâ velut in ſpeculâ ad Regiæ maieſtatis decus, & ſecuritatem peruigiles excubent, vt reip. Gallicanæ amorem tenellis adoleſcentum ingeniis, Chriſtianis pietatem erga Deum, ſubditis fidem erga Reges, ciuibus commune boni publici deſiderium inſerant.

Ideò Rex piiſſimus, & ſuorum amantiſſimus, priuſquam atroci & cruento vulnere à nefario parricidâ confoſſus ad cœlum migraret, de Academiæ ſuæ dignitate reuocandâ ſerio cogitabat; nec ſibi ſatis eſſe ducens, ſi fidiſſima ſuę maieſtati filia viueret, niſi etiam ſplẽdidè, magnificè, regiè viueret, Romani Senatus illuſtriſſimo Principi, Eccleſiæ Gallicanę clariſſimo

riſſimo ſyderi, Magno illi Cardinali Perronio,(in quo maximum ſuæ poſteritatis præſidium collocabat)inſtituti ſui copiam fecerat, & negotii totius ſummam eius prudentiæ ſingulari, ac ſummæ erga literas literatoſque propenſioni commendârat. Hæc, hæc eadem, Iudices, itat in conſpectu veſtro, voſque per ſacros illius manes orat, atque obſecrat, ne labores, conatus, gloriam ſuam cum iis partiri cogatur, quorum dignitati nihil eſt quod æquari, nihil quod meritis reſpondere, nihil quod amplitudinem continere poſſit; per vos eius puritas intacta conſeruetur, & idonea relinquatur, quæ ſummi Cardinalis, vnici Muſarum tutoris, imò, ſi prorſus interiiſſent, fœcundiſſimi parentis, opem ſalutarem ac benigniorem influxum tandem aliquando recipiat.

Non ea laborum ſuorum præmia rependi poſtulat, quæ ingentes familiarum ampliſſimarum reditus adæquent, non quærit Baronias, Comitatus, Abbatias, non captat hęreditates, non arcana quadam arte munerum copiam paſſim ex omnium manibus & loculis elicit, ſed tantùm ſuppliciter ac demiſsè petit, ne in hoc ſquallôre deſeratur, ne in hoc miſeriarum cœno hacte-

nus depreſſa tandem opprimatur, aliquis ei in his ſordibus iacenti manum porrigat, ne inermis cum armatis congredi iubeatur, ne eorum conſortium per vos admittat, qui nutantem impellere, labantem præcipitare moliantur.

Vos verò (Patres modeſtiſſimi) quidni veſtris vos finibus continetis? quis tantus Gallicanæ iuuentutis educandę pruritus vos agitat? quid noſtris ouis tam pertinaciter incubatis? an vt Gallorum loco, Miluos, aut Vultures excludant? Quod ſi hæc vobis mens non eſt, cur Academiam hanc tàm aſſiduè impetitis? cur eius fores tam proteruè arietatis? Quid vos miſera violauit, vt eam vexare, rapere, omni crudelitate lacerare, vt occultâ quidem, ſed certâ ad interitum viâ perducere cogitetis? Si cæmentis ac tegulis noſtrorum tectorum famem veſtram expleturos vos putatis, deſtruite, ſi noſtro ſanguine ſitim veſtram extincturos, exhaurite venas: omnia, ſi lubet, diſturbate, diripite, ambuſtas fortunarum noſtrarum reliquias in domos veſtras comportate. At verò ſi in vobis auitę pietatis particula ſupereſt, quid auitæ pietatis monimenta deſtruitis? Si vos eccleſię Gallicanæ puriſſimus candor poſſidet,

quid Academiam eccleſiæ Gallicanæ priuilegia & immunitates acerrimè defendentem oppugnatis? Si Galliarum Regem Chriſtianiſſimum ex animo colitis, cur eius chariſſimam fideliſſimamque prolem, quaſi prædam veſtris direptionibus expoſitam inuaditis?

Fateor equidem per temporum iniuriam, per reciprocos bellorum ciuilium æſtus, per maleficas aduerſariorum artes eò miſeriarum deductam eſſe, vbi non ſine luctu & lachrymis eam intuemur. Sananda eſt? ſanetur, ſed non per eos qui loco ſalutaris potionis venenum non præſens, ſed lentum propinabunt, & de eius interitu, vel potius de Gallorum nimis credulâ facilitate triumphabunt.

Ideóne calcanda, quia hactenùs calcata eſt? Ideóne laceranda, quia hactenùs lacerata? Ideóne profliganda, quia ex eorũ animis exulat, in quibus Gallici candoris lilia, & ſincerioris doctrinæ flores exaruerunt? Me quidem (Iudices) exanimant, & interimunt fletus, querelæ, voces Academiæ languentis, quæ aſſiduè aures verberant meas, Abeundum (inquit) mihi eſt, & vel in meorum ſinu florentibus reliquis reipublicæ partibus moriendum!

Me viuente, me vidente, agros meos vaſtari, patrimonium à maioribus meis relictum diripi, meos à meo complexu diſtrahi, & viuos ac videntes cum veſtitu ſuo publicari? valéte igitur, valéte ô Pariſini, alũni mei, ô quotquot eſtis in hoc totius vniuerſi compendio literati! Eſtote incolumes, fœlices, beati, ſtet hæc vrbs clariſſima, mihique patria chariſſima quoquo modo de me merita erit. Ego cedam, & abibo, & ſi cultâ per me hactenùs, politâ, literatâ rep. frui non licet, carebo incultâ, rudi, barbarâ. O fruſtrà ſuſceptos meos labores! ô ſpes lubricas & fallaces! ô inanes, & irritas cogitationes meas! Ego quæ bellis depreſſa ciuilibus tandem reſpirare cum cœpi, nihil aliud quam lilii Gallicani ſuauiſſimos odores ſpiraui, quæ meis viſceribus tot ciues ſaniore diſciplinâ excultos in omnem reip. partem emiſi, quæ ipſos ſcientiarum fontes principum, Regum, Imperatorum ingeniis diuinioribus aperui, eorum vnquam præſidium, & gratiam in tantis rerum mearum anguſtiis mihis defuturam arbitrarer? Vbi nunc ſenatus eſt, cuius teneram ætatem meis vberibus enutriui? vbi nunc equites illi mei, qui ſub Mineruæ Academicæ ſignis prima ſuę militiæ rudi-

menta fecerunt? Vbi nunc ſtudia Pariſiorum, vbi Gallię voces, vbi Gallorum mentes? Quod ego tantum ſcelus concepi, vt eorum, quos alui, ſententiis potiùs quam meo fato, poculis, ictibus, gladiis aduerſariorum præcordia mea recludantur?

Verùm quid me languentis Academiæ, & de rerum ſuarum iniquiori fortunâ conquerentis voces detinent, moranturque diutius? Adſunt nobis præſentia, & noſtris rebus non infeſta numina, quæ meliora verba, ſpes firmiores, & animos à nobis alacriores depoſcunt. Ad vos igitur (æquiſſ. Iudices) me converto, & mecum totius Academiæ in vos veſtramque dignitatem defigitur adſpectus: Adſpicite benignis & fauentibus oculis hanc Regum Chriſtianiſſimorum primogenitam, quę ad pedes veſtros prouoluta, eò vos ſibi æquiores magiſque propitios fore confidit, quò aduerſariorum ambitus plus gratiæ & fauoris apud pleroſque videtur obtinuiſſe.

Non opibus contendit, quæ exhauſtæ ſunt, non dignitate, quæ iampridem iacet, non amplitudine quæ indigniſſimè conteritur, contemniturque, ſed precibus, ſed lachrimis, ſed ſquallôre & miſeriâ. Ecce in ſinum veſtræ æquitatis confugit, ruenſque

ſuper vos, veſtram opem, auxilium, authoritatem implorat: vos ô ſanctiſſima huius templi numina, Gallicanæ libertatis fortiſſimi vindices, vos ego illius nomine per Deum immortalem obteſtor, per Henrici magni ſuauiſſimi patriæ parentis pios ac propitios manes, per vltimas eius voluntates, (quibus deeſſe nefas) per Chriſtianiſſimi Regis, & Reginæ Matris optimę ac ſereniſſimę ſecuritatem, per illuſtriſſimum hunc Principem, quem aſpicimus, Borbonii ſtemmatis primum, & lucidiſſimum ſydus, per Galliæ totius incolumitatem, per decus & amorem patriæ, per liberos veſtros, quorum præſertim res agitur, per vos ipſos veſtrique nominis immortalitatem, eripite tandem aliquandò literas ex profanis illis manibus, eaſque ſuæ parenti, & Academiarum reginę, vel potius ſuam eis parentem reſtituite, neque diutiùs puriſſimum ac verè criſtallinum oculi Gallicani humorem admixtis exotericæ doctrinæ ſordibus turbari permittite.

Nonne ſatius eſt, vt ad Senatus Pariſienſis nomen ac recordationem tota deinceps geſtiens proſiliat Academia eique æternum victuros glorię lauros decerpat

monimenta laudis erigat, quam nouus,& Gallicano præſertim genio inuſitatus religioſorũ hominum cœtus,è finibus monaſticæ profeſſionis exiliens,cum omniũ penè ordinum querela, cũ totius Galliæ periculo, cum certiſſima Muſarum politiorum ruina vbique iactet,proclamet, vobis Iudicibus,ſocietatem ſuam in nos irrupiſſe, Academiam & literas meliores veſtra ſentêntiaconcidiſſe,denique tertium hunc lilii Gallicani apicem, veſtro ſpiritu perculſum emarcuiſſe?

Quod ſi tamen ita vobis viſum, ſi Academiæ Pariſienſis vita Ieſuitarum libidini permittenda,priùs,priùs (Iudices) explicate veſtras purpuras, & labantem veſtris vlnis Academiam excipite, vltimos morientis veſtræ parentis haurite ſpiritus, vt, quidquid huncAcademiæ caſum & interitum ſequatur:non per nos tantum, non modo per ęterna literarum monimenta, ſed per vos ipſos poſteri videant, populi intelligant,orbe toto diffuſæ gẽtes agnoſcant, NON NOS REIPVBLICÆ, SED REMPVBLICAM NOBIS DEFVISSE.

DIXI.